

MESEL A ZÁSZLÓ

Nádudvary György cikksorozata

megjelent a Brassói Lapokban, 2017. február 16. után

A brassói magyar közösség egyik legrégebb, legértékesebb ereklyéje a Brassói Magyar Dalárda díszzászlója, melyet 1883. október 7-én a brassói magyarság jelenlétében ünnepélyesen avattak fel. A zászló sok viszontagságon ment keresztül. A történelem vihara őt is megtépázta. A díszes selyemlobogó 1948. után illegalitásba kényszerült, a kommunista hatóság nem akadt nyomára. A dalárda néhai nagy barátja, Náci bácsi, Jénaki Ignác szabómester találta meg és adta át kórusunknak 1995-ben.

Zászlónk ismét jobb időszakát éli, szakavatott kezek gyógyítgatják sebeit, anyaországi barátainknak köszönhetően. Sokat tudna mesélni, tanúja már több mint száz éve Brassó kulturális életének...

Himnusz és Szózat a Fekete templomban

A felavatása előtti eseményekről a zászló is a Józsa Mihály által szerkesztett Évkönyvből, a Brassói Magyar Dalárda titkárának feljegyzéseiből értesült, mely a dalárda 25 éves jubileumára készült. Ezek szerint a 17. század végén és a 19. század elején erős magyar közössége volt Brassónak, kedvezően alakultak a körülmények. A magyar közélet élenjárói a templomépítő Gödri János evangélikus magyar lelkész, Ujvárosi István városi ügyvéd és Molitoris András órásmester volt. Az elbukott forradalom után az elnyomás évei következtek, 1849-ben sokan vettek vándorbotot kezükbe. Az itt maradt magyarságnak tilos volt a szervezkedés, félve érintkeztek egymással. Többen a nevüket is megváltoztatták, hogy tevékenységüket folytathassák. Varga helyett Schuster név került a cégtáblára. Így aztán hivatalosan is kimutathatták, hogy a magyarság Brassóban egy jelentéktelen töredék. Több éves szünet után a brassói magyarság ismét szervezkedni kezdett. 1860-ban Társalgó Egyletté bővítették az 1857-ben létesített Olvasó Egyletet, beindult a Magyar Kaszinó is.

1860. tavaszán Széchenyi István halálának híre mély szomorúságot, megdöbbenést okozott a nemzeti öntudatra ébredt brassói magyarság körében is. Osztolni kívántak a „Legnagyobb magyar“ elvesztése miatti nemzeti gyászban. Emlékünnepséget szerveztek 1860. június 16-án és ahogy azt a krónikás lejegyezte: „együtt énekelték a Himnust és a Szózatot, ezen alkalommal először – talán utószor is – szász testvéreink evangélikus nagy templomában városunk összes magyar énekesei, a tanuló ifjúsággal.“ Ekkor merült fel először egy állandó kórus létrehozásának szükségessége.

1862-ben a Magyar Társalgó Egylet majálist szervezett. Az erre az alkalomra alakított kórus nagy közönségsikert aratott magyar dalok előadásával. A szép siker hatására az egylet határozatot hozott melyben kimondta egy állandó magyar dalárda létesítésének szükségességét. A határozatot azonban nem sikerült megvalósítani, írott malaszt maradt
- az évkönyv megjegyzése szerint -, mert a talaj még nem volt kellőképen előkészítve.

[2] A magyar dal brassói honfoglalása

A szépséges díszszólvó azt is megtudta, hogy a felavatását megelőző húsz évben, dalos családja alapítása és tevékenysége is számos akadályba ütközött.

A Bach-korszak után, 1863-ban, négy évvel a kiegyezés előtt, enyhült az abszolutizmus szigora. Brassóban is a magyarság bátrabban kezd nemzeti ügyeivel foglalkozni, szervezkedni kezd, bár lehetőségei, anyagi eszközei messze elmaradnak a fejlett szász kultúra intézményeihez viszonyítva. 1863 januárjában több jóhangú énekes, akik templomokban, református temetéseken énekeltek, kóruspróbákra gyűlt össze, hogy magyar dalokat énekeljenek a református iskola bálján. A bál elmaradt, de az együttes elhatározta, együtt marad, megszervezik ők a műsoros estet és megalapítják a magyar dalárdát. Fejenként 5 forinttal alaptőkét létesítettek. A brassói magyarság között voltak akik nem bíztak a sikerben. Abban az időben egy ilyen magyar estély megtartása nagyon feltűnő és kétes sikerű volt. Ennek dacára az estélyt 1863. január 28-án megtartották. A nagyszámú magyar résztvevő lelkesen tapsolta a nyitányként énekelt Himnuszt és az azt követő népdalokat, a Naphoz címzett vendéglő nagytermében [később állami ipar és kereskedelmi iskola működött a helyiségben]. Anyagilag is sikeres volt a rendezvény, a felmerült költségek fedezése mellett száz forintot jövedelmezett az alakulóban levő dalárda javára.

Brassó magyar közössége meleg rokonszenvvel fogadta a kezdeményezést, 1863. februárjában értekezletet hívott össze amelyen a dalosokkal együtt kimondták: „... nem kímélve időt, fáradságot, nem anyagi áldozatot sem, a dalárdát létesítik s azt minden körülmények között, mint a nemzeti élet ápolása és nyilvánulásának egyik legfőbb tényezőjét, fenn is fogják tartani.“ [Józsa Mihály: A Brassói Magyar Dalárda 25 éves története 1863 – 1883]

Az értekezlet a dalegyesületet ideiglenesen megalakultnak nyilvánította és a szükséges hivatalos ügyek intézésére hat tagból álló igazgató bizottságot választott, melyben Pánczél Joákim városi tanácsos igazgató, Molnár János

református lelkész aligazgató, Fóris Márton szücsmester jegyző, Boronkai Mihály csizmadiamester pénztáros, Dobrosi István csizmadiamester gazda és Kerestély Lázár református kántortanító karmester lett. Az értekezlet jóváhagyta és a helytartó tanácshoz beterjesztette a dalárda 18 pontból álló alapszabályait, amelyeket Boronkai Mihály és Dobrosi István dolgozott ki.

Az egyesület életképességét egyesek kétségbevonták, felekezeti szeműveggel nézték, mivel a református lelkész és a református tanító is részt vett az alapításában. Mások azt kifogásolták, hogy néhány kereskedősegéden kívül az énekkarban jórészt iparosok voltak. A brassói magyar közösséget sem tartották elég erősnek egy dalárda fenntartására.

A tamáskodókat megcáfolva megérkezett Kolozsvárról a királyi Főkormánysház 8159/1863 számú jóváhagyása, 1863. április 16-i keltezéssel, vagy ahogy az eredeti átíraton szerepelt „bőjt más hava tizenhatodik napján.” Az 1863. április 26-án megtartott közgyűlésen a megjelent 17 tag hivatalosan is megalapítottak nyilvánította a Brassói Magyar Dalárdát. A közgyűlés egyben Sárdi Lőrincz kereskedősegédet alkalmesterré, dr.Otrobán Nándor orvost és Szele István szíjgyártómestert tiszteletbeli tagoknak választotta meg.

[4] A díszzászló születése

A Brassói Magyar Dalárda kétfele szakadása 1881-től három évig tartott. Józsa Mihály krónikás leírja, a két dalegylet külön tartott estélyeket, egymással versengve szerepelt a különböző jótékonyági, hazafias összejöveteleken. Sokszor ellenséges magatartással viszonyult egymáshoz, amely megosztotta Brassó magyar társadalmát. Nem egy, hanem két dalegylet körül csoportosult a magyar közösség is.

A Dalárdában maradt tagok 1883-ban valósították meg az 1879-es majálison megfogalmazott óhajt, egy szép selyem díszzászló készítését. Közadakozással, a rendezvények jövedelmével kiegészítették az 1879-ben tartott majális 85 forintos jövedelmét és megcsináltatták a dalárda 160 cm hosszú, 120 cm széles nehéz selyemből készült gyönyörű szép díszzászlóját, melyet körül 8 cm széles arany rojt ékesít. Bordószínű oldalán a felírás: Brassói Magyar Dalárda 1863 [a dalárda alapítási éve]. Fehér oldalán cser és babérfüzér felett zseniliával, aranyfonallal és selyemmel varrva egy lant látható, felette a dalárda jeligéje: „Dalában érez a nemzet. “ A díszzászló 177 forint 10 krajcárba került.

Az 1883. október 7-i zászlóavatási ünnepségről a Magyar polgár című napilap részletes tudósítását Józsa Mihály teljes terjedelmében leközölte az általa szerkesztett 25 éves jubileumi évkönyvben. Sok érdekes történés emelhető ki a cikkből. A kedvezőtlen idő dacára nagyszámú közönség töltötte meg a Nr.1-nek nevezett helyiséget. A meghívott kórusok közül egyedül a helyi Dalkör jelent meg. Harsány zene mellett, délután három órakor érkezett Pánczél Joákim törvényszéki bíró, a Brassói Magyar Dalárda elnöke, özvegy László Mártonné zászlóanyával, koszorús lányok kíséretében. Az elnöki megnyitóbeszéd után a két brassói dalegylet közösen énekelte a Himnuszt. A kibontott zászlóra a zászlóanya tűzte fel szalagját. Koós Ferencz királyi tanácsos, tanfelügyelő mondott nagy tetszéssel fogadott ünnepi beszédet. A legelső szeget a zászlóanya verte a zászlórúdba, ezzel a jelszóval: „Szabad hazát, összetartást és testvériséget zengjen dalunk.“ Pánczél Joákim elnök „A haza és a nemzet dicsőségét lengje e zászló” szavakkal ütötte be szögét a rúdba. A rúdat Papp Ferencz bútorgyáros ajándékozta [sajnos elveszett]. Egymás után érkezett a sok „szegecselő”, alig maradt hely a rúdon. Szeget vert Brennerberg Ferencz Brassó polgármestere, Brassó megye nevében Tompa Sándor főjegyző. A szász lutheránus egyház részéről Obert Ferencz lelkész szögbeverős jelígeje így szólt: Szép dalt a szerelemért, bátrat a férfi erőért, hatalmast a szabadságért, lángolót a hazáért. Molnár János, a dalárda egyik alapítója: Kárpátoktól Adriáig zengjen a közének, adjon Isten szebb jövőt Árpád nemzetének – jelszóval rukkolt elő. A Sachsicher Manner Gesangferrein nevében az elnök Filippi főgimnáziumi tanár a következő szavakkal kísérte kalapácsütéseit: Jó és rossz sorsban a dal jó kísérő, daloljatok tehát egész lélekből a jónak, igaznak és szépnek, és zászlótok vezessen mindörökké előre dalban és tettben. A zászlóavatáson képviseltette magát a római katolikus egyház, valamint számos magyar és szász egyesület: a Római Katolikus Árvaegylet, a Protestáns Jótékony Nőegylet, a Magyar Casino, a Magyar Polgári Kör, a Szász Tornaegylet, a Szász Casino, a Tűzoltó Egylet, az Iparos Ifjak Önképző és Betegsegélyző Egylete. A zászlóavatás befejezéseként a két dalegylet közösen énekelte a Szózatot, majd a Rákóczy induló pattogó ritmusára távozott a közönség. Este nyolc órakor a dalárda rendkívüli estélyt tartott, melyen a dalkör szintén közreműködött két énekszámmal. Az estély hajnali négyig tartó táncmulatsággal zárult.

A Dalárdából kilépett kóristákból alapított Brassói Dalkör hároméves tevékenysége során vidékre is ellátogatott. 1882. június 11-én Sepsiszentgyörgyön, 1883. július 1-én Kézdivásárhelyen szerepelt. Az akkori székely sajtó így írt: „Maga a fogadtatás mélyen megható és a páratlan baráti és székely vendégszeretetnek eléggé nem méltányolható őszinte kifejezése, nyilvánulása közepette történt. A brassói magyarság büszke lehet dalosaira, sokat vártunk a Dalkörtől, s várakozásunkban nem csalódtunk.” [Józsa Mihály: A Brassói Magyar Dalárda 25 éves története 1863-1888]

A sikeres zászlóavatáson történő közös fellépés nagyban közelítette egymáshoz a két dalegyletet, ami előrevetítette az egyesítés lehetőségét.